

Posouzení podkladů pro vyhodnocení vlivů stavby a provozu dálnice D3 v úseku stavby 0304

Mojmír Vlašín

Na základě poskytnutých údajů, které se týkají biologického posuzování navržené dálnice D3 v úseku stavby 0304 jsem zhodnotil úplnost resp. neúplnost shromážděných podkladů pro náležité posouzení vlivu stavby na přírodu. Z hlediska své odbornosti jsem posuzoval výhradně podklady, které se týkají obratlovců, tj. kruhoústých, ryb, obojživelníků, plazů, ptáků a savců. Posouzení podkladů pro ostatní skupiny (všechny druhy bezobratlých, vyšší rostliny) jsem neprováděl, ani jsem k nim nepřihlížel.

Metodika :

Základním podkladem pro biologické posuzování předmětného úseku stavby je práce Farkač 2007. V této práci jsou posuzovány skupiny: obojživelníci, plazi, ptáci a savci. Pro všechny skupiny byla zvolena metoda pochůzky se zaznamenáváním viděných (či slyšených) druhů. Pro ptáky byla zvolena metodika popsána v práci Bejček a Šťastný (2001). Pro další skupiny byla zvolena prostá pochůzka, bez odkazu na jakoukoliv existující metodiku („Obojživelníci, plazi a savci (...) byli zkoumání při pochůzkách v ose trati během května až července“) Tato metoda je dostačující pro skupinu ptáci, podmíněně dostačující pro skupinu savci a naprosto nedostačující pro skupiny obojživelníci a plazi. Přesto, že sami autoři studie (Farkač 2007) tvrdí, že studie je v mnoha ohledech „orientační“, nedošlo zřejmě (vyjma obojživelníků) k dalšímu podrobenějšímu průzkumu. V aktualizacích (Farkač 2015, 2018, 2019) se pouze konstatuje, že se v území nic nezměnilo a že původní studie z r 2007 stále platí. Což je u tak členitého území za 12 let vysoce nepravděpodobné.

Pokud jde o ptáky je metodika liniové pochůzky standardizovanou metodikou a osoba zpracovatele zárukou reprezentativnosti prováděného průzkumu. Při průzkumu savců je tato metodika plně dostačující pro druhy jako jsou např. srnec obecný, zajíc polní, prase divoké, krtek obecný, které lze zaznamenat s dostatečnou přesností a vypovídají hodnotou podle pozorovaných jedinců nebo jejich pobytočných znaků (např. srnec obecný je pro zkušeného pozorovatele nezaměnitelný, hromady vyhrabané zeminy jsou nepřehlédnutelným pobytovným znakem krtka obecného). Pro druhy jako je např. jezek západní a jezek východní je tato metoda podmíněně vhodná, protože oba druhy je možno rozlišit jen při odchytu či nálezů uhynulých jedinců. (s ohledem na to, že oba druhy mají přibližně stejný status ochrany a nejsou legislativně chráněny, je tento nedostatek marginální). Pokud ovšem vezmeme druhy jako je např. rejsek obecný, rejsek malý, myšice křoviná, myšice lesní, hryzec vodní, normík rudy, myška drobná, plch lesní a další, je použitá metoda naprosto nedostatečná. Pravděpodobnost, že se s kterýmkoliv druhem drobných zemních savců setkáme při náhodné pochůzce, je u živočichů z převážně noční aktivitou mizivě malá. Pravděpodobnost, že v takovém případě bude pozorovatel schopen druh určit pouhým okem se limitně blíží nule. V mamaliologii existuje pro reprezentativní výzkum drobných zemních savců řada metodik, z nichž nebyla použita vůbec žádná. Ještě horší je situace u průzkumu netopýrů a vrápenců, kde skutečnost, že zde nebyl zaznamenán ani jeden druh, byla odbyta konstatováním, že v trase se žádné druhy z této skupiny nevyskytují a jen přeletují. Toto tvrzení není založeno na žádném průzkumu a je tedy irelevantní. Ovšem - i kdyby pravdivé bylo - samotné přeletování netopýrů a vrápenců přes dálnici v době, kdy by již eventuálně byla v provozu, může způsobit značné ztráty. Viz např. Gaisler et al 2009. Tento vliv dálnice posuzován vůbec nebyl.

Výzkum obojživelníků metodou uvedenou v práci Farkač 2007 je naprosto nedostačující a nemůže sloužit ani k hrubé orientaci ohledně vlivů stavby na tuto skupinu. Také v předmětném úseku bylo zaznamenáno jen dva druhy nejběžnějších obojživelníků. Toho si byli autoři zřejmě vědomi a tak upozornili na nutnost dalších průzkumů. Toto se skutečně stalo a tento nedostatek byl dodatečně zhojen prací Vlach 2012. Tato inventarizace na stejném úseku nachází 14 druhů obojživelníků a, navíc se zabývá jejich vazbou na místa rozmnožování, což je pro určení vlivů stavby na tyto živočichy podstatné. Tato studie značně mění pohled na hodnotu území z hlediska výskytu obojživelníků. Poslední aktualizace (Farkač, 2019) tento zdroj informací uvádí, ale s fakty zde uvedenými nepracuje.

Nejslabší místo z hlediska používaných metodik je průzkum plazů. Použitá metodika je naprosto nevhodná a nedostačující. V uvedeném území také byl zaznamenán jen dva druhy plazů. Situace je o to závažnější, že všechny druhy plazů, kteří mohou předmětné území obývat, patří mezi zvláště chráněné a vztahuje se tedy na ně zákonná ochrana. Autoři nepoužili ani databázi NDOP, kde se údaje výskytu některých druhů plazů dají dohledat. Tento základní nedostatek nebyl zhojen žádným následným průzkumem a to přesto, že na to byl časový prostor 12 let.

Velmi problematický je fakt, že všechny práce, které hodnotí vliv stavby na biotu, zcela opomíjejí skupiny kruhoústých a ryb. Dálnice v několika úsecích přetíná vodoteče, jsou plánované úpravy a zatrubnění těchto většinou drobných toků. Vliv na kruhoústé a ryby může být tedy docela zásadní, ale pro posouzení zde chybí podklady. Průzkumem těchto skupin se nikdo nezbyval, od zahájení příprav stavby na jeho nutné doplnění nedošlo. Jednotlivé poznámky k rybám se dají nalézt v práci Vlach 2012, která ovšem se zabývá obojživelníky a tekoucí vody z větší části logicky vynechává.

Pro samostatné posouzení EVL Minartice byla použita studie Bejček 2007. Zde se postupovalo podle metodiky Chvojková, Volf, 2006. Mezitím byla ale metodika novelizována (MŽP 2018) a toto tzv. naturové posouzení v mnoha ohledech neodpovídá nové metodice. Přesto v aktualizaci (Farkač 2019) je uvedeno, že je vše v pořádku a že se nic nezměnilo. Považuji za naprosto nezbytné vliv na EVL Minartice znovu posoudit podle platné metodiky.

Výsledky :

Savci: Na základě neúplných dat bylo konstatováno, že v trase se vyskytují především velcí kopytníci, pro které je nutno zajistit vhodné migrační koridory, Toto zjištění a doporučení je zcela v pořádku. Žel - výskyt vydry a vliv stavby na její početní stavy je ve všech podkladech zanedbán a před výstavbou je nutné zvážit opatření pro migraci vydry. Ačkoliv práce Vlach 2012 se nevěnuje přímo vydrám, na mnoha místech její výskyt uvádí jako potvrzený. Výsledky z průzkumu netopýrů a vrápců jsou nulové (žádný se neprováděl) a tak nemohlo být kontrastováno, že na tyto živočichy nemá stavba a provoz dálnice vliv. Mnohé publikace prokazují opak např. Gaisler et al 2009. V materiálu Šmeráková (2016) se dokonce uvádí toto :“Významné druhy - savci: ježek západní (*Erinaceus europaeus*), j. východní (*E. concolor*).“ Ve skutečnosti tyto druhy nejsou vůbec významné, ale běžné. Nepožívají žádnou zákonnou ochranu a ani nejsou uvedeni v červeném seznamu ohrožených druhů (Chobot & Němec 2017). Z odborných studií, které si ŘSD a SÚDOP objednali a měli by z nich tudíž vycházet, výskyt ježka východního vůbec nevyplývá. Autorka však ani nesděluje, z jakých zdrojů při svých klamavých tvrzeních vychází. Naopak prokázaný výskyt vydry říční (Vlach 2012) však tato práce neuvádí. Přitom vydra je silně ohrožený druh podle české legislativy a zároveň je uveden v příloze II Směrnice o stanovištích (tzv. naturový druh). Ještě horší je situace u netopýrů a vrápců, kdy zde nebyl zaznamenán ani jeden druh. Přírodovědný průzkum (Farkač 2007) nebyl doplněn a tak tento vliv dálnice posuzován vůbec nebyl.

Ptáci: Výsledky z průzkumu této skupiny jsou dostačující. Zejména v práci Farkač 2007 a Farkač 2019 je výskyt avifauny řádně posouzen, je dokumentován výskyt zvláště chráněných druhů dle vyhlášky 395/1992 Sb, druhů uvedených v příloze I Směrnice o ptácích EU a jsou navržena správná a ve většině případů dostačující opatření, na eliminaci či mitigaci vlivů stavby a provozu dálnice v tomto úseku. Trasa navržené stavby je rozdělena na 18 menších úseků a každý z nich byl v roce 2007 individuálně posouzen z hlediska vlivu na tuto skupinu živočichů. Pozdější aktualizace se věnovali jen některým z těchto úseků. Takové zhodnocení se ovšem u ostatních skupin obratlovců vůbec neudělalo. V materiálu Šmeráková (2016) (s.11) se uvádí toto : Významné druhy - Ptáci: lejsek malý (*Ficedula parva*), ořešník kropenatý (*Nucifraga caryocatactes*) – oba druhy patří mezi zvláště chráněné, přitom ani jeden z těchto druhů nebyl průzkumem v trase dálnice nalezen. Na s.29 téhož dokumentu je seznam zvláště chráněných druhů živočichů, kde se ani ořešník kropenatý ani lejsek malý neobjevuje, za to je tam uveden lejsek šedý a řada dalších druhů. Nelze se dopátrat, kde autorka k uvedeným údajům přišla.

Obojživelníci : Tato skupina je dokonale zdokumentována v celé trase navrhované dálnice (Vlach 2012), jsou přehledně uvedena místa trvalého výskytu a rozmnožování, je posouzen jejich stav a naprosté většině případů jsou navržena dostatečná eliminační a mitigační opatření. Na rozdíl od Farkače 2007 zjišťuje Vlach na 13-ti z 26-ti zkoumaných lokalit druhy z přílohy II Směrnice o biotopech (takzvané naturové druhy). Přesto, že v aktualizaci (Farkač 2019) se Vlachova studie uvádí jako zdroj, pohled autorů na posouzení trasy to nezměnilo, což je na pováženou. Ukazuje se, že navrhovaná stavba minimálně v jednom případě zcela likviduje stanoviště naturového druhu (Kuňka ohnivá, lokalita 31) a u pěti mívá navržená stavba lokality naturových druhů ve vzdálenosti 500 m nebo menší. Takováto zjištění by měla nutně vést k navržení tzv naturového posouzení pro tyto lokality. Což se nestalo a je třeba konstatovat že jde o zcela fatální chybu při posouzení stavby z hlediska ochrany přírody. V materiálu Šmeráková 2016 se dokonce nepravdivě uvádí toto (s. 68): „ V území trasy stavby 0304 Václavice - Voračice nebyla zjištěna přítomnost žádného druhu uvedeného v přehledu druhů v příloze II směrnice 92/43/EHS“ Ve stejné práci (s 11) se pak uvádí toto : „Obojživelníci: skokan štíhlý (*Rana dalmatina*), mlok skvrnitý (*Salamandra salamandra*)“. Ve skutečnosti tam obojživelníků bylo zjištěno 14 druhů (v té době již byla k dispozici studie Vlach (2012), ale mlok skvrnitý mezi nimi není. Na s.29 téhož dokumentu je seznam zvláště chráněných druhů živočichů, kde se uvádí ropucha obecná, ale neobjevuje se zde dalších 12 zvláště chráněných druhů obojživelníků, jejichž výskyt byl prokázán studií Vlach 2012. Je tedy zřejmé, že ŘSD jako objednatel a SUDOP jako zpracovatel zachází s odbornými údaji zcela volně a nezodpovědně. Tyto neodborné manipulace s fakty jsou toho kalibru, jako kdyby místo „most“ projektant v popisu stavby uvedl – „tunel“.

Plazi: Výsledky průzkumů v této skupině jsou naprosto nedostačující a lze konstatovat, že tato skupina obratlovců v trase navržené dálnice nebyla řádně prozkoumána. Proto ani nemohly být zhodnoceny negativní dopady stavby a provozu dálnice na tuto skupinu. Vzhledem k tomu, že u obojživelníků podrobná studie (Vlach 2015) rozšířila počet pozorovaných druhů ze 2 na 14 , lze očekávat, že důkladná studie u plazů by našla nejméně dalších 5 -7 druhů této skupiny v trase plánované stavby. V materiálu Šmeráková 2016 (s. 11) se uvádí toto : „Významné druhy .Plazi: ještěrka zelená (*Lacerta viridis*), j. živorodá (*L. vivipara*), zmije obecná (*Vipera berus*)“ Ani jeden z uvedených druhů zde ve skutečnosti nebyl zjištěn, není uveden v žádném podkladě, který hodnotil biotu tohoto území. Pokud by tam tyto druhy opravdu byly, je investor povinen požádat o výjimku (což se nestalo). Všechny tyto druhy patří mezi zvláště chráněné, zmije obecná a ještěrka zelená dokonce mezi kriticky ohrožené. Zákon o ochraně přírody a krajiny uvádí, že zvláště chránění živočichové jsou chráněni ve všech svých vývojových stádiích a chráněna jsou jimi užívaná přirozená i umělá sídla a jejich biotop. Je zakázáno škodlivě zasahovat do přirozeného vývoje zvláště chráněných živočichů. Takže buďto disponuje ŘSD jako objednatel a SUDOP jako

zpracovatel nějakými dalšími podklady, které utajují a nebo si v tomto velmi závažném dokumentu vymýšlí. Na s.29 téhož dokumentu je seznam zvláště chráněných druhů živočichů, kde se uvádí z plazů pouze ještěrka obecná a slepýš křehký (což odpovídá studii Farkač 2007). Posouzení vlivu stavby na životní prostředí je tedy v tomto ohledu zcela zmatečné a nevěrohodné.

Kruhoústí a ryby : Výsledky nejsou vůbec žádné, vzhledem k tomu, že průzkum nebyl prováděn. Proto ani nemohly být zhodnoceny negativní dopady stavby a provozu dálnice na tyto skupiny. Výsledky posouzení stavby jsou nedostatečné a musí být doplněny.

EVL Minartice : Práce Bejček 2007 se zabývá vlivem stavby na ochranu EVL Minartice. V této studii se konstatuje, že na základě poskytnutých (nedostatečných) podkladů je významný negativní vliv na předmět ochrany tohoto území (kuňka ohnivá) možný a nelze ho vyloučit. Přesto v práci Farkač 2019 se uvádí, že navrhovaná stavba nemá na EVL významný negativní dopad a to bez toho, že by byly poskytnuty podrobnější údaje. Stejně také Krajský úřad SK ve svém stanovisku ze dne 19.6.2016 vyloučil významný negativní vliv, přičemž se odvolává na posudek Bejček 2007, který však vyznívá opačně. Významný vliv tak nelze vyloučit zejména proto, že posuzovatel neměl k dispozici relevantní údaje a také proto, že EVL Minartice je reálně ohrožena splachy ze stavby dálnice. Určitý úsek dálnice totiž zjevně leží výškově nad EVL Minartice a může dojít k významnému poškození EVL touto stavbou. Považuji za naprosto nezbytné vliv na EVL Minartice znovu posoudit podle platné metodiky.

Závěry :

Z celkem šesti skupin obratlovců byly řádně prozkoumány dvě (ptáci, obojživelníci), nedostatečně také dvě (savci a plazi). Dvě skupiny (kruhoústí a ryby) nebyly prozkoumány vůbec. S ohledem na to je nutno konstatovat, že průzkum obratlovců v trase plánované dálnice D3 v úseku 0304 nebyl dobře proveden a na základě toho nebylo a nemohlo být řádně provedeno posouzení vlivu stavby a provozu dálnice v předmětném úseku. Vliv stavby na životní prostředí (Šmeráková 2016) je v oblasti ochrany zvláště chráněných druhů živočichů zcela zmatečný a nevěrohodný. Vliv stavby na životní prostředí, Středočeská 0304 Václavice – Voračice je nutno přepracovat. Považuji za naprosto nezbytné vliv na EVL Minartice znovu posoudit podle platné metodiky.

Znalecká doložka

Tento posudek jsem podal jako soudní znalec, jmenovaný rozhodnutím Krajského soudu v Brně SPR 1020/88, pro základní obor ochrana přírody, odvětví zoologie. Znalecký úkon je zapsán pod číslem 100/19 znaleckého deníku. Posudek byl vydán v jednom exempláři (jeden nečíslovaný pro archiv znalce). Posudek má 5 číslovaných stran.

RNDr. Mojmír Vlašín
soudní znalec v oboru ochrana přírody, specializace zoologie

Literatura:

- Bejček K. a Šťastný V., 2001 : Metody studia ekosystémů. Skripta LF ČZU v Praze. Lesnická práce 110 s
- Bejček V., 2007 : Vliv výstavby a provozu dálnice D3 (stavba 0304) na EVL Minartice. 13 s. Rukopis
- Farkač J., a kol. 2007: Výsledky přírodovědného průzkumu území dálnice D3 „Středočeská“ stavba 0304 Václavice-Voračice a 0305/1 Voračice .Nová Hospoda (II etapa) v roce 2007. 65 s. Rukopis
- Farkač J., 2018: Aktualizace přírodovědných průzkumu, stavba D3 /0304, Rukopis.
- Farkač J., 2019: Odborné stanovisko autorizované osoby a požadovaná aktualizace závěrů a kompenzačních opatření, stavba D3 /0304. 30. června 2019
- Chobot K., & Němec M., [eds] 2017 : Červený seznam ohrožených druhů České republiky - Obratlovci, Příroda č 34
- Chvojková, Volf, 2006 : Postup posuzování vlivů koncepcí a záměrů na evropsky významné lokality a ptačí oblasti, Věstník Ministerstva životního prostředí - Říjen 2006
- Gaisler, J., Řehák Z., Bartonička T., 2009 : Bat casualties by road traffic (Brno-Vienna) Acta Theriologica 54 (2), 147-155
- Hlaváč V. & Anděl T, 2001: Metodická příručka k zajišťování průchodnosti dálničních komunikací pro volně žijící živočichy (AOPK ČR)
- MŽP 2018 : Aktualizace metodického pokynu k postupu hodnocení vlivů koncepcí a záměrů na evropsky významné lokality a ptačí oblasti. Věstník Ministerstva životního prostředí – Listopad 2018 – Částka 8
- Šmeráková R. , 2016 : Vliv stavby na životní prostředí, Středočeská 0304 Václavice – Voračice, DÚR, 23 stran, rukopis.
- Vlach P., 2012 : Inventarizace obojživelníků vázaných na vodní plochy v blízkosti dálnice D3 (v úseku Jesenice - Dolní Dvořiště) Blovice, prosinec 2012. Rukopis